

INHOUD

1	VOORSPEL: 25 NOVEMBER 1970	7
	Een picknick op woensdagmiddag	9
2	JULI 1978	19
	Zestien passen lopen	21
	Verdwijningen: een vrouw, een fotoverzameling, een onderjurk	27
3	SEPTEMBER 1978	33
	De walvispenis; het meisje met drie ambachten	35
	Met open oren	49
	Meer over open oren	50
4	DE JACHT OP HET VERLOREN SCHAAP I	55
	Vóór de verschijning van de rare vent	57
	De rare vent	62
	De Leider	68
	Schape tellen	73
	De auto en zijn chauffeur (1)	76
	De definitie van een wormenuniversum	79
5	BRIEVEN VAN DE RAT EN HUN NASLEEP	85
	Eerste brief van de Rat	87
	Tweede brief van de Rat	92
	Het lied is ten einde	97
	Een salty dog en het geruis van de branding	107

6	DE JACHT OP HET VERLOREN SCHAAP II	117
	De rare vent vertelt	119
	De rare vent vertelt verder	128
	De auto en zijn chauffeur (2)	141
	Het eind van de zomer, het begin van de herfst	145
	1 : 5.000	148
	Een picknick op zondagmiddag	152
	Beperkt maar hardnekkig denken	159
	De geboorte van Sardientje	165
7	AVONTUREN IN HET DOLFIJNENHOTEL	175
	Verplaatsing voltooid in bioscoop; op naar het Dolfijnenhotel	177
	Dr. Schaap verschijnt ten tonele	188
	Dr. Schaap doet zijn maal met zijn verhaal	199
	Vaarwel aan het Dolfijnenhotel	214
8	DE JACHT OP HET VERLOREN SCHAAP III	217
	Oorsprong, groei en verval van de stad Jūnitaki	219
	Over het verdere verval van Jūnitaki, en over schapen	230
	Nacht in Jūnitaki	247
	De onheilspellende bocht	249
	Zij verlaat de bergen, ik rammel van de honger	268
	Vondsten in de garage, gedachten in het gras	271
	De Schaapman komt	274
	Een doorgang speciaal voor de wind	283
	Wat ik in de spiegel zag, en wat niet	294
	De tijd verstrijkt	301
	Bewoners van de duisternis	302
	De Rat windt de klok op	306
	Groene draden, rode draden; verkleumde zeemeeuwen	313
	Nogmaals de onheilspellende bocht	315
	Theevisite om twaalf uur	317
9	NASPEL: NOVEMBER 1978	321
	Nawoord van de auteur: Een nieuw begin	329

1

Voorspel: 25 november 1970

EEN PICKNICK OP WOENSDAGMIDDAG

Ik hoorde het van een vriend die bij toeval het nieuws van haar dood in de krant had gelezen. Het was maar één alinea in de ochtendeditie, die hij me langzaam over de telefoon voorlas – een doodgewoon berichtje, van het soort dat ze beginnelingen net van de universiteit laten schrijven om ze de journalistiek wat bij te brengen.

Een dag, een maand, een kruispunt, een vrachtwagen, een aanrijding. Een onderzoek naar mogelijke onachtzaamheid met noodlottig gevolg.

Het klonk een beetje zoals een van die korte gedichten die je weleens ziet op de titelpagina van een tijdschrift.

‘Waar wordt de begrafenis gehouden?’ vroeg ik.

‘Ja, dat weet ik niet,’ zei hij. ‘Had ze eigenlijk wel familie?’

Natuurlijk had ze wel familie.

Nog dezelfde dag belde ik de politie om te informeren naar het adres en telefoonnummer van haar ouders, en daarna naar hun huis om te vragen op welke dag de begrafenis plaats zou vinden. Zoals iemand al eens heeft gezegd, als je niet te beroerd bent om de handen uit de mouwen te steken, kom je de meeste dingen wel aan de weet.

Haar ouderlijk huis stond in de binnenstad. Ik vond het adres op mijn kaart van Tokio en markeerde het in rood. Het was een typische oude wijk. De routes van de ondergrondse, de tram, en de bus liepen door en over elkaar heen als de draden van een scheefgetrokken spinnenweb, er lag een heel netwerk van mod-

derige grachten, en het patroon van straatjes en stegen kleefde aan de oppervlakte als lijnen aan de schil van een meloen.

De dag van de begrafenis nam ik de tram vanaf de Waseda Universiteit. Op een halte vlak voor het eindpunt stapte ik uit en vouwde mijn kaart open, maar ik had net zo goed een aardbol mee kunnen nemen. Ik moest bij verscheidene winkels informeren, ten koste van even zoveel pakjes sigaretten, voor ik mijn weg naar haar huis had gevonden.

Het was een oud houten huis omgeven door een bruine schutting. Links van het hek lag een klein tuintje, net groot genoeg om misschien ergens goed voor te zijn. In een hoek stond een oude aardewerken pot, weggegooid als nutteloos, met daarin zo'n vijftien centimeter regenwater. De grond van de tuin was drassig en zwart van het vocht.

Op zestienjarige leeftijd was ze van huis weggelopen, en dat verklaart misschien waarom haar uitvaart maar een stille bedoeining was, alleen voor naaste verwanten en vrienden. De meeste aanwezigen waren familieleden op leeftijd, en de organisatie van de plechtigheid was overgelaten aan een broer of zwager van net over de dertig.

Haar vader – een korte man van midden vijftig in een zwart pak met een rouwband om zijn arm – stond naast het hek en verroerde zich nauwelijks. Hij deed me denken aan een asfaltwegdek vlak na een overstroming.

Bij mijn vertrek maakte ik zwijgend een buiging, en hij boog woordeloos terug.

*

De eerste keer dat ik haar zag was in de herfst van 1969, toen ik twintig was, en zij zeventien. Vlak bij de universiteit was een koffietentje waar ik vaak afsprak met mijn vrienden. Zo'n geweldige zaak was het niet, want ze schonken er buitengewoon smerige koffie, maar je kon er tenminste altijd luisteren naar harde rockmuziek.

Ze zat altijd op dezelfde plaats, met haar ellebogen op tafel en haar neus in een boek gestoken. Ze droeg een bril als een tandenbeugel en haar handen waren benig, maar ze gaf je ergens het ge-

voel dat je wel met haar op zou kunnen schieten. Haar koffie was altijd koud, en haar asbak vol peuken. Alleen de titels van haar boeken waren altijd anders. Soms was het iets van Mickey Spillane, soms iets van Kenzaburo Oë, en soms was het een bundel gedichten van Allen Ginsberg. Met andere woorden, het hinderde niet hoe het heette, zolang het maar een boek was. De boeken werden haar geleend door de studenten die er in- en uitliepen, en zij las ze door van kافت tot kافت, alsof ze maïskolven at. Het was net de tijd dat iedereen met plezier boeken uitleende, dus ik geloof niet dat ze ooit om leesvoer verlegen heeft gezeten.

The Doors, The Stones, The Byrds, Deep Purple, The Moody Blues – het was dat tijdperk. Er hing iets tintelends in de lucht dat je het gevoel bezorgde dat je de meeste dingen zonder moeite in elkaar kon laten storten als je er maar even een ferme trap tegen gaf.

Goedkope whisky, onbevredigende seks, onbesliste debatten, en boeken, geleend of uitgeleend – daarmee brachten we onze dagen door. En zo zakte knarsend en piepend het doek ook over de onbeholpen jaren zestig.

Haar naam ben ik vergeten.

Ik zou natuurlijk dat krantenbericht op kunnen duikelen om mijn geheugen op te frissen, maar in dit stadium doet een naam er niets meer toe. Ik ben hem vergeten. Dat is alles.

Af en toe, wanneer ik oude kornuiten tref, komt het gesprek terloops ook op haar. Zij zijn haar naam ook vergeten. Hé, weet je nog wel, vroeger, er was toen een meisje dat met iedereen naar bed ging, kom hoe heet ze ook weer, ik ben d'r naam helemaal kwijt zeg, al ben ik er zelf ook meer dan eens overheen geweest, hoe zou ze het maken, stel je voor dat we haar opeens tegen het lijf liepen, dát zou raar zijn.

‘Er was er eens, heel lang geleden, een meisje dat met iedereen naar bed ging.’

Zo heet ze.

*

Natuurlijk, als je op alle slakken zout wilt leggen, ging ze niet met iedereen naar bed. Ze zal wel zo haar maatstaven hebben gehad.

Evenzogoed, in feite ging ze toch wel met bijna iedereen naar bed.

Eén keer, uit pure nieuwsgierigheid, heb ik haar eens naar haar maatstaven gevraagd.

‘Hmmm...’ Ze dacht een halve minuut na. ‘Het is natuurlijk niet zo dat ik iedereen maar zijn gang laat gaan. Het komt vaak genoeg voor dat ik er helemaal geen zin in heb. Maar weet je, als puntje bij paaltje komt, denk ik dat ik gewoon allerlei mensen wil leren kennen. Of dat ik wil weten waar de wereld om me heen uit bestaat.’

‘Door met iemand naar bed te gaan?’

‘Ja.’

Nu was het mijn beurt om na te denken.

‘En eh... En ben je er een beetje achter gekomen?’

‘Een beetje, hè,’ zei ze.

*

Tussen de winter van 1969 en de zomer van 1970 zagen we elkaar nauwelijks. De universiteit was om de haverklap bezet of gesloten, en ikzelf had zo mijn eigen, persoonlijke probleempjes.

Toen ik in de herfst van 1970 die koffietent weer eens opzocht, waren alle gezichten volslagen nieuw voor me – behalve het hare. Ze speelden er nog altijd harde rock, maar dat tintelende was uit de lucht verdwenen. Alleen zij en de slechte koffie waren nog net zoals het jaar daarvoor. Ik zakte neer op de stoel tegenover haar, en bij een kopje koffie praatten we over oude bekenden.

De meesten hadden hun studie eraan gegeven. Eén had zelfmoord gepleegd, en één was ondergedoken. Dat soort onderwerpen.

‘Wat heb je het hele jaar uitgevoerd?’ vroeg ze.

‘O, van alles,’ zei ik.

‘En ben je er een beetje wijzer op geworden?’

‘Een beetje, hè?’

Die avond ben ik voor het eerst met haar naar bed geweest.

*

Van haar achtergrond weet ik niet veel. Ik meen me te herinneren dit van iemand anders te hebben gehoord, maar het kan best dat ze het me ooit zelf heeft verteld, in bed. In de zomer van de

vierde klas van de middelbare school had ze geweldige ruzie met haar vader gekregen en was ze van huis (en dus ook van school) weggelopen. Zoiets, in elk geval. Maar waar ze woonde of wat ze deed voor de kost, dat wist geen mens.

De hele dag zat ze op haar stoel in dat rockcafé en dronk slo-ten koffie, rookte ontelbare sigaretten, en sloeg de bladzijden van haar boek om en al die tijd wachtte ze tot er iemand verscheen die zich over haar koffie- en sigarettenrekening zou ontfermen (dat was toen voor ons een heel bedrag), en met die ging ze meestal wel naar bed.

En dat was alles wat ik van haar wist.

Van die herfst tot de volgende lente kwam ze eens per week, op dinsdagavond, naar mijn kamer in een buitenwijk van Mitaka. Ze at de eenvoudige hap die ik klaarmaakte en rookte de asbak vol, en daarna hadden we seks met het rockprogramma van het Far East Network keihard aan. Op woensdagmorgen stonden we op en wandelden door het park naar de campus van de International Christian University om te lunchen in de mensa. 's Mid-dags dronken we dan een kopje slappe koffie in de hal, en als het mooi weer was, lagen we op onze rug op het campusgazon en staarden in de lucht.

Onze woensdagse picknick, noemde ze dat.

'Elke keer dat ik hier kom heb ik het gevoel dat ik op een echte picknick ben.'

'Een echte picknick?'

'Ja. Het gras dat zich zo eindeloos uitstrekt, en al die mensen die er zo gelukkig uitzien...'

Ze ging op het gras zitten en verknoeide ettelijke lucifers voor ze haar sigaret aan had.

'De zon die opgaat, en weer onder; de mensen die komen, en weer gaan; de tijd die als de lucht voorbijstroomt... Is dat niet net als een picknick?'

Ik was toen eenentwintig, maar een paar weken verwijderd van mijn tweeëntwintigste verjaardag. De vooruitzichten dat ik bin-nen afzienbare tijd kon afstuderen waren slecht, maar een echte

reden om mijn studie op te geven had ik ook niet. In die merkwaardig gecompliceerde staat van hopeloosheid verspeelde ik diverse maanden zonder één stap in een nieuwe richting te zetten.

Het was alsof de hele wereld gewoon doordraaide en alleen ik op dezelfde plaats bleef. Die herfst van 1970 leek alles wat ik zag vreselijk triest, vreselijk vergankelijk. Het licht van de zon, de geur van het gras, zelfs het zachte ruisen van de regen irriteerde me mateloos.

Ik weet niet hoe vaak ik wel van die nachttrein heb gedroomd. Het was altijd dezelfde droom. De hele trein stonk zwaar naar tabak, naar de toiletten, en naar mensenlijven. Oud braaksel kleefde aan de banken, en het was er zo vol dat ik nauwelijks ruimte had voor mijn benen. Ten slotte kon ik het niet langer meer uitstaan en stapte uit, op een station ergens in een verlaten streek waar zo ver het oog reikte geen lichtje te bespeuren viel dat op menselijke bewoning wees. Er was geen klok, geen dienstregeling, niet eens stationspersoneel. Er was helemaal niets. Dat soort droom.

Ik geloof dat ik haar in die periode een keer of wat vrij misselijk heb behandeld. Precies hoe, dat herinner ik me nu niet meer zo goed. Of misschien was ik alleen maar misselijk tegen mezelf. In elk geval, het leek alsof dat haar helemaal niet kon schelen. Misschien (om het wat extreem uit te drukken) vond ze het eigenlijk best leuk. Waarom weet ik niet. Wat ze uiteindelijk ook van mij verlangde, tederheid was het niet. Dat idee geeft me ook nu nog een raar gevoel. Een triest gevoel ook, alsof je onverwacht midden in de lucht met je hand op een onzichtbare muur stuit.

*

De bijzondere middag van 25 november 1970 herinner ik me als de dag van gisteren. De ginkgo-bladeren die onder het geweld van de regen waren afgevallen, hadden de paden zo geel gekleurd als opgedroogde rivierbeddingen. Met de handen diep in de zakken van onze jassen, doorkruisten zij en ik het park. Behalve het geschuifel van onze voetstappen door de bladeren en het gekwetter van de vogels was het volmaakt stil.

‘Waar loop je toch steeds over te peinzen?’ vroeg ze opeens.

‘O, niets bijzonders,’ zei ik.

Een eindje verder ging ze aan de kant van het pad zitten en stak een sigaret op. Ik ging naast haar zitten.

‘Heb je altijd last van die nare dromen?’

‘Ik heb vaak last van nare dromen. Automaten die geen wisselgeld teruggeven en zo.’

Lachend legde ze haar vlakke hand op mijn knie, en nam hem toen weer weg.

‘Je wilt er vast niet over praten, hè?’

‘Omdat ik het vast niet goed uit kan leggen.’

Ze gooide haar half opgerookte sigaret op de grond en wreef hem zorgvuldig uit met haar sportschoen. ‘De dingen waar je werkelijk over wilt praten zijn altijd het lastigst uit te leggen, vind je niet?’

‘Ik zou het niet weten,’ zei ik.

Met veel wiekgeklap vlogen twee vogels op van de grond en verdwenen uit het gezicht, als waren ze opgezogen door de wolkeloze hemel. Nadat we hen een tijdlang zwijgend hadden nagestaard, pakte ze een dorre tak en tekende daarmee wat onbegrijpelijke figuren in het zand.

‘Wanneer ik met jou slaap, voel ik me soms zó verdrietig.’

‘Dat spijt me,’ zei ik.

‘O, het is niet jouw schuld. En het komt ook niet doordat je aan iemand anders denkt wanneer je me in je armen houdt. Dat hindert helemaal niet. Ik...’ Opeens zweeg ze. Langzaam trok ze drie evenwijdige lijnen in het zand. ‘Ik weet niet waarom.’

Ik antwoordde niet meteen.

‘Ik ben echt niet met opzet koud tegen je,’ zei ik toen. ‘Het is alleen dat ik zelf nog niet goed snap wat er met me aan de hand is. Ik bekijk de dingen liefst zo redelijk mogelijk, zonder méér te overdrijven dan nodig is. Maar ik wil ook niet nuchterder zijn dan nodig. Het duurt even voor je dat kunt.’

‘Hoe lang ongeveer?’

Ik schudde het hoofd. ‘Geen idee. Misschien één jaar, misschien tien.’

Ze gooide haar tak weg, stond op, en sloeg wat grassprietjes van haar jas. ‘Tien jaar. Lijkt je dat geen eeuwigheid?’

‘Eigenlijk wel,’ zei ik.